

Godine 1861 izdavao je isti Miroslav Kraljević list „Slavonac” u kojemu su saradivali vrli naši književnici, naučenjaci i pesnici, kojima je mnogima naša istorija zabeležila imena zlatnim slovima u anale naše slavne prošlosti.

U tome „Slovincu” djede moga nalaze se i ovi pasusi: „Što nam hasni i ime hrvatsko i ime srpsko, ako mi stvar ne postignemo za kojom težimo. Sama imena neće nas usrećiti, ako mi to ne oživotvorimo, a budući je stvar velika koju želimo postići, to se ista može postići samo velikom ljubavlju između Srba, Hrvata i Slovenaca. Zar ćemo uvijek ostati podnožje drugih naroda, zar ne vidimo što drugi narodi čine? Ako mi stvar ne postignemo za kojom težimo, tada nas nitko od sigurne propasti spasiti neće? Što će reći drugi narodi kada vide u kakvoj smo neslozi? Kakvo dobro oni od nas očekivati mogu? Rasvijetli nas, gospode, ljubavlju, istinskom i bratskom itd.”

Da nabrojim nekoliko dopisnika i saradnika „Slavonca”. Vjekoslav Babukić, Josip Evegn Tomić, Vladimir Nikolić, Ilija Okruglić, Ljudevit Bukotinović, Luka Ilić, Janko Jurković, Mirko Bogović, Franjo Rački, Josip Juraj Štrossmayer, August Šenoa, Vatroslav Jagić, Đuro Daničić, Petar Preradović.

Ilija Okruglić u svome sastavu: „Jadna majka Slava o Đurdevu Danku” navodi sledeće:

„S narodnošću nema ništa vjera,
Jer nije vjera narodnoga smjera,
S njome nikve ona veze nema,
Vjera samo na put vječni sprema.
Svi smo braća krvi iste vrsti,
Dal se neko klanja, križa ili krsti.”

Dalje u Slavoncu:

„Još ni jedan narod nije proživio žalosnije, nego narod jugoslavski živući do tad protinaravski, sa svakim se on sporio a međ sobom raskolio. Tom su krivi naučeni vrh naroda uzvišeni a to zlotvor podupira da međ nami nije mira, u svadnji se ne zna brata u mutnom se riba hvata.”

Usled toga što ste nesložni — dalje govori moj djed Miroslav Kraljević:

„So postaste tude čorbe,
Kruh postaste tude torbe,
So se topi, kruh pojide,
Tako vama davno ide.
Po čem poznaš da Srb, po čem Hrvat da govori.
Ili je međa te Hrvatske i Srbije te junačke,
Jel su hunačke pometali kad su amo došetali.
Što će nama dva imena kad smo jednog svi plemena,
Ime jedno, narod jedan čini vrijedan i ugledan.
Zašto ne bi mi Slavini bili Juga po širini.”...

Neću, gospodo, da vam sve redam šta je napisano, ali je još u ono vreme bila ista situacija kao sad. Bili smo tada pod tudinskom kapom. I evo šta on dalje kaže:

„Na države razbaškane, na komade rastrgane,
Vi postaste komadići i ostaste narodići.
Svaki ima svoju volju, baš hitate u nevolju.”

To sam hteo da odgovorim na one specijalne individualitete, koji se nagoveštavaju ovde ili tamo, jer čitav jedan deo našeg naroda oseća se da je za sebe, a to vam je već jedan raskol, koji ne treba da bude. A ko je za sve kriv? Da li su krivi oni u Zagrebu? — Ne, nego su krivi postupci koji su odavde dolazili. To su odjeci one politike, koja se odavde vodila nedosledno.

Gospodo, neprijatelji našega naroda nastojavaju da razbiju veru u Jugoslaviju. To mi vidimo da se istorijski dešavalo kroz niz godina. Istorija za 100, 200 i 300 godina unazad nam pokazuje sva ta nastojavanja naših neprijatelja. Ali da ne idemo toliko daleko, da odemo za 40 godina unatrag, pa da vidimo kako se nastojavalo da se pojedine grupe, bilo Hrvati bilo Srbi upotrebe u službi tudinske vlasti i to nehotice. Možda su mnogi i mnogi iz poštenja i čestitosti to radili, ali ovaj speratizam je služio samo neprijatelju za njegovo dobro i nikako za naše. I mislite li vi da neprijatelj i danas stoji skrštenih ruku i uživa kako se mi slažemo. Ne, braćo, i u ono vreme je bilo isto tako. Sam poziv na pretplatu toga lista „Slavonca” iz 1861 godine kaže ovako: Naravno ćemo krčiti i braniti put književnom i narodnom jedinstvu Južnih Slovena, jer vidimo da nam je samo na tom temelju jedino budućnost za nas moguća.

S tim istim gospodinom dopisivali su se mnogi naši poznati ljudi kao Evgen Tomić, Ilija Okruglić, koji je napisao: „Jadna Majka Slava o Đurdevu Danku”, gde govori o sporu između Srba i Hrvata. Tu su bili još i mnogi naši poznati ljudi, koji su se sa mojim djedom dopisivali. Na primer: Tu nam dolaze i ovi znameniti ljudi Luka Ilić, Vukotinović, Šenoa, Jagić, Daničić, Petar Preradović, Nikolić, Bogović, Franjo Rački, Josip Juraj Štrossmayer. Ja imam listova iz kojih se vidi da su se oni dopisivali sa mojim djedom i ti isti velikani priznavali su u ono vreme jugoslovensko narodno jedinstvo i želeli su da ga sprovedu. Šta nam kaže Mirko Bogović. Evo šta: Srce mora da puca od žalosti sirotoj majci, de vidi kako joj se mila dva sina blizanca, što ih ona jednom rodi, mlekom zadoji svojim, i odgoji, kako se ta dva brata jur ponarasla zavadiše, do zla Boga pogrdiše, progoniše, pače i krv bratsku proliše. (List „Pozor” 1860 br. 53). Što se, nažalost, i sada događa.

Gospodo, šta je pisao Stjepan Radić 1897 godine? On je u knjizi: „Hrvatski ideali i hrvatska misao” — Prag, 1897 kazao: „Posvemašno narodno jedinstvo je naš ideal. Nećemo sloge, kompromisa. Slogu uglavljaju različni elementi. Slogu treba ugovarati, kod ugovaranja treba popuštati, kod popuštanja se tuži i sudi, a to vazda ostavlja žalac, koji prije ili posle dovodi do ponovnog rascjepa. Naša je narodna duša jedna. Sad treba to jedinstvo samo manifestirati...”

Narodno jedinstvo postostručuje narodnu snagu. Ono je prvi uvjet da narod ne propadne.

Prilikom demobilizacije srpske vojske Regent Aleksandar navodi sledeće: „Oslobodeni smo i ujedinjeni sa jednorodnom braćom Hrvatima i Slovencima, ali su pred nama još mnoge i teške zadaće, da to veliko djelo dogradimo. Od naše braće, sa kojom ćemo odsada pod istim krovom boraviti, nisu nas razdvajale samo državne međe, duboke reke i visoke planine, već nas je razdvajao još više onaj, koji je svoju moć na neslozi zidaio. Međe smo pregazili, reke prebrodili, planine prevalili snagom i hrabrošću, ali sad nam treba slogom, ljubavlju i mudrošću zbratiti razbraćeno, prisvojiti otudeno, te da nam u slobodi nikakav nesporazum ne remeti miran i napredan život, koji smo zaslužili kao nagradu za svoje velike napore.”

Gospodo, vidite ovu reč „nesporazum”. Kako je to tako reći proročanski kazano, jer je opet sada bez one reči „ne” radimo. Nažalost usled takvog nesporazuma i nastaje ovo. Grupisanje preko nije ništa drugo nego posledica toga, što ne osećaju nikakve